

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣΑΤΥΡΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΜΟΝΟΝ : 'Εν 'Αθήναις και ταῖς ἐπαρχ. φρ. 20. — 'Εν τῷ ἔξωτ. φρ. 30
 ΑΓΓΕΛΙΑΙ : ἅπαξ ἢ δις, λ. 40, τρίς ἕως ἑξάκις λ. 20, κατὰ μῆνα λ. 15, ἔτος ἢ ἑξαμηνίαν λ. 10.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

— ΓΡΑΦΕΙΟΝ, ὁδὸς Μουσῶν, Ἀριθ. 4, ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φιλήμονος παρὰ τὴν πλατείαν τοῦ Συντάγματος. —

**ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ
 ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑΙ ***

Ε'.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μερῶν τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἐχώρησε πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς πόλεως.

Πρὸ πολλοῦ οἱ ἀρχαιολόγοι εἶχον διαγνώσει ὅτι τὸ "Ἐξω Δίπυλον ἐκεῖτο ἐκεῖ που παρὰ τὸ εὐλαβῶς ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἀνεγερθὲν ναῖδριον τῆς 'Αγίας Τριάδος· μόνον ὅμως κατὰ τὸ 1875 καὶ 1876, δαπάναις τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρίας, ἀνεσκάφη ὁ χώρος αὐτοῦ, καὶ ἐπανείδον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μετὰ αἰῶνας, ἔργα τῆς κλεινῆς τῶν 'Αθηνῶν ἐποχῆς.

'Η ἡμετέρα ἐπιτροπὴ, — ἂν καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐπαίρεται ἐπὶ ἀρχαιολογικαῖς γνώσεσιν, ἂν καὶ ἐλάχιστα τυγκινῆται ἐκ τῶν τεμαχιῶν ἐκείνων τῶν κεράμων, ἅτινα ἀπετέλουν ποτὲ τὸν λύχρον γραφὸς τινος 'Ατθίδος, ἢ τῶν τμημάτων ἐκείνων τῶν μαρμάρων, ἅτινα ἐπελέκθησαν οἱ μαθηταὶ τοῦ 'Ικτινίου, ἐπιγράφαντες πόσους υἰοὺς καὶ πόσας θυγατέρας κατέλιπεν ἀποικοῦμενος ὁ μακαρίτης 'Ανδροκίδης ὁ 'Ανδροκλέους, Παιανιεύς, — ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ θὰ παρακάλει τὴν 'Αρχαιολογικὴν 'Εταιρίαν νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῇ — καὶ περ' μηδὲν ἐρωτωμένη, — ὅπως συμβουλευσῇ, μικρὰν τινα συμβουλήν, τὴν ἐξῆς :

"Ἄν πρόκειται πάσας τὰς ἀρχαιότητας νὰ ἀναγάγῃ εἰς φῶς ὅπως ἀφῆσῃ κατόπιν αὐτὰς νὰ ὑποστῶσι τὴν τύχην τῶν εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα ἀναχθεῖσῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ "Ἐξω Διπύλου, — καλλίτερον θὰ ἔπραττεν ἀφίνουσα αὐτὰς ὑπὸ τὴν γῆν.

Καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἐξῆς ἀπλούστατον λόγον : "Ὅτι οἱ

σήμερον κάτοικοι τῶν 'Αθηνῶν, τοσοῦτον σεβασμὸν καὶ τοσαύτην ἀγάπην αἰσθάνονται πρὸς τὰ τῶν προγόνων αὐτῶν ἔργα, ὥστε καὶ ἡ θεὰ μόνη αὐτῶν διεγείρει τὸ νευρικὸν σύστημα εἰς βαθμὸν ἀνοικονόμητον· πάσχουσι δὲ ἐκ τούτου ὅ,τι ὁ Στρεψιάδης, ὅτε ἐνεπίμπλατο τὴν γαστέρα ζωμοῦ κατὰ τὰ Παναθήναια. 'Υπὸ παρομοίου δὲ αἰσθήματος ἀφῆνης καταλαβανόμενοι, καὶ ἀκούοντες τὴν γαστέρα κλονιζομένην καὶ διακορορυγοῦσαν, ἀναγκάζονται, — οὐδενὸς ἐκεῖ πρὸς ἐκτέλεσιν φυσικῶν ἀναγκῶν χώρου ἰδιαιτέρου ὑπάρχοντος, — νὰ ἐκτελῶσι ταύτας πρὸ τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. 'Ἐπειδὴ δὲ ὁ ζῆλος τῶν σήμερον 'Αθηναίων πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ ἀποθαυμασμὸν τῶν ἐρειπίων, ἅτινα ὁ χρόνος κατέλιπεν ἐκ τῶν ἔργων τῶν προγόνων, εἶνε τόσῳ μέγας, — ἀφοῦ δὰ ὅσοι τὴν δευτέραν τῆς Λαμπρᾶς πανηγυρίζουσι περὶ τὸ Θησεῖον, ἀνέρχονται καὶ μέχρι τῆς 'Ακροπόλεως, — οἱ περὶ τὸ ἔξω Δίπυλον οἰκοῦντες οὐδόλως χορταίνουσι θαυμάζοντες τὰ τετραπλευρικὰ ἢ κυλινδρικὰ μάρμαρα, ἅτινα ἐκεῖ ἀφῆκεν ἡ 'Αρχαιολογικὴ 'Εταιρία. Διό, καθ' ἑκάστην, ἅπαξ καὶ δις τοὺς ὑπὸ τῆς 'Εταιρίας ταύτης ἀνασκαφέντας λάκκους ἐπισκέπτονται.

"Ἄν ἡ 'Αρχαιολογικὴ 'Εταιρία, ἡ καταρτίψασα τὸν ἐνετικὸν πύργον τὸν ἐν τῇ 'Ακροπόλει, διότι ἐβεβήλου τὸν ναὸν τῆς παρθένου παρακείμενος, νομίζει ὅτι ἡ νευρικὴ ταραχὴ τῶν ἀπογόνων τὸν Περικλέους καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπακόλουθα οὐδόλως βεβηλοῦσι τὸ ἔξω Δίπυλον, τούγκντιον δὲ καλλύνουσι καὶ τιμῶσιν αὐτό, — τότε δύναται νὰ μὴ πεισθῇ τῇ συμβουλῇ τῆς 'Επιτροπῆς.

"Ἡ ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως ὅμως τῆς καθαριότητος τῆς πόλεως ἐκλεγείσα ἐπιτροπὴ, — ἐλάχιστα περὶ πάντων φροντίζουσα, τοῦτο δὲ κυρίως σκοπούσα, νὰ εὕρῃ τίνα τὰ περὶ τὴν καθαριότητα πλημμελῆ μέρη τῆς πόλεως, — φρονεῖ ὅτι οἱ δυσωδέστατοι ἀπόπατοι, οἵτινες εὕρισκονται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἐν τοῖς λάκκοις, ἐν οἷς τὰ μάρμαρα τοῦ Διπύλου κεῖνται, δὲν εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς καθαριότητος.

* Συνέχ. τῆς ἀριθ. 401.

Οἱ λάκκοι, οἵτινες 10 καὶ 15 μ. ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκεῖ ἐσκάφησαν, εἶνε πάντες τόποι ἀφοδεύσεως τῶν περιοίκων. Ἐνῶ ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεθεώρει τὰ μέρη ταῦτα, ἀκουσίως ἐγένετο αἰτία διαταραξέως τῆς ἡσυχίας πολλῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπὸ τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου ἐν ἀνοικτῶ ὄριζοντι, ἐξετέλουν μίαν τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν. Παρατήρησε δὲ ὅτι οὐχὶ μόνον ἄνδρες εἰς τοῦτο κατεγίνοντο, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, — μακρὰν ὁμῶς τῶν ἀνδρῶν, ἵνα μὴ παραβλαφθῇ ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ αἰδώς. Ἀπὸ τῆς ὥρας δὲ, καθ' ἣν εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἀνασκαφέντι χώρῳ, μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἀνεχώρησεν, ἐμέτρησεν 20 εἰσπερχομένους καὶ ἐξερχομένους, καὶ δὲν προσχώρησεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησην, ἀποκαμοῦσα.

Λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψει ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἀκατάλληλον τῆς ὥρας διὰ τοιαύτας ἐργασίας, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν οὐς εἶδε, κατώρθωσεν, ἀλλὰ τότε μόνον, νὰ ἐξηγήσῃ πῶθεν τὸ μέγα ποσὸν τῶν περιττωματικῶν ὑλῶν αἵτινες εἰς πολλὰ μέρη καθαυτὸ κατακλύζουσι τοὺς λάκκους τοὺς σκαφέντας πρὸς ἄλλον σκοπὸν. Διότι ἀλλαγῶν μὲν, ὡς κατὰ τοὺς ἐγγύτερον τοῦ φυλακείου λάκκους, τὰ ἀποκρίματα εἶναι πράγματι σπανιώτερα· ἀλλαγῶν ὅμως ὑφύονται ἐν εἴδει λοφίσκων, ἀλλαγῶν δὲ τέλος, ὅπως παρὰ τὰ ἀπομεινάρια ταπεινῆς στοᾶς πρὸς τὸ ΝΑ μέρος κειμένης, καθαυτὸ λίμνας σχηματίζουσι.

Ὡς νὰ μὴ ἤρκουσαν δὲ οἱ λάκκοι οὗτοι, οἱ φιλόδοξοι περιοικοὶ ἐκτείνουσι τὰς πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἐδάφους ἐργασίας αὐτῶν καὶ πέραν ἔτι εἰς μακρὰν ἀκτῖνα. Οὕτως ὥστε χωρὶς ὑπερβολῆς ἡ ἐπιτροπὴ δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι, τὸ τριγωνικὸν διάστημα, τὸ ἔχον μίαν μὲν πλευρὰν ἀπὸ τῶν τελευταίων πρὸς τὸν σιδηροδρόμον οἰκιῶν μέχρι τοῦ φυλακείου τοῦ φύλακος τῶν ἀρχαιοτήτων, δευτέραν δὲ ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ πυργίσκου τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ

τρίτην ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ σταθμοῦ, — εἶναι ἀπόπατος εἰς ἀνοικτὸν ἄερα.

Προσθέσατε εἰς ταῦτα ὅτι τὰ περίξ οἰκόπεδα συνηθέστατα δέχονται τὰ ἐκ τῶν κάρρων τῆς καθαριότητος σκύβαλα, ὅτι ἐντὸς τῶν λάκκων, τῶν σκαφέντων πρὸς ἀρχαιολογικούς σκοποὺς, πανταχοῦ λιμνάζουσιν ὕδατα καὶ καθιστώσι μεγάλας ἐκτάσεις πράσινα καὶ δυσώδη τέλματα· προσθέσατε ἔτι ὅτι, ἐκεῖ παρὰ τὴν μάνδραν τὴν χωρίζουσαν τὴν πεδιάδα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, ἡ ἐπιτροπὴ ἀπῆντησε νεαρὰ ἵχνη καύσεως ἐνδυμάτων, — βεβαίως εὐλογιῶντός τινος, — καὶ ἔχετε ἀσθενεστάτην εἰκόνα ἐν ἧ διατελεῖ ὁ περὶ τὴν πόλιν οὗτος χώρος.

ΣΤ'.

Ἄλλ' ἢ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, ὅσα μέχρι τούτου περιέγραψεν ἡ ἐπιτροπὴ, ἐπικρατοῦσα ἀκαθαρσία, δύναται νὰ λογισθῇ ὡς ἀστείότης, ὡς παίγιον, πρὸ ἐκείνου τὸ ὅποιον πρόκειται ἢ ἢ ἡμῖν νὰ ἀκούσῃτε.

Ἐπάρχει σχολὴ τις ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν ἐν γένει, ἐσχάτως ἀναπτυχθεῖσα καὶ ἀρκετὰ μεγάλως διαχυθεῖσα ἀνά τὸν κόσμον, ἡ σχολὴ τῶν πραγματικῶν, τῶν *realistes*. Ἡ σχολὴ αὕτη, ἀντιδρῶσα πρὸς τὴν τῶν ἰδεολογῶν καὶ τὴν κλασσικὴν, ἀλλὰ κυρίως πρὸς τὴν πρώτην, ἐνόμισεν ὅτι εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς οὐχὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν ἔπρεπε νὰ ζωγραφῆσθαι, ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτὴν ἔπρεπε νὰ μιμηθῆ, καὶ ταύτης, καλῆς ἢ κακῆς, πλουσίας ἢ πτωχῆς, εὐπρεποῦς ἢ ἀπρεποῦς, σφριγώσους ἢ ἀπονεκρωμένους, εὐειδοῦς ἢ δυσειδοῦς, τὴν ἀπεικόνισιν νὰ ἐπιδιώξῃ.

Ἄν τῆς τῶν πραγματικῶν ταύτης σχολῆς ποιητῆς τις φαντασθῇ ποτε νὰ ἀπομιμηθῇ τὸν Δάντην, καὶ εἰς τὴν ἐξεικόνισιν τῶν ἐν τῷ Ἀδῷ μαρτυριῶν, δυσκολεύεται νὰ

ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια ἰδὲ ἀριθ. 400)

Εἰς μάτην ἠθέλομεν ἀποπειραθῆ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὰ αἴτια, δι' ἃ ὁ Μαῦρος προσεκολλήθη ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν Σανούτον. Ἦτο φιλοχρήματος; Ἦτο φιλόδοξος; οὐδέτερον. Ἦτο φιλόκαινος; Ἦτο ῥωμαντικὸς ἀφρικανός; Ἦγάπα τὸν περιπετειώδη καὶ τυχοδιωκτικὸν βίον; Ἦσως. Ὁ Σανούτος ἀνεζήτει πρὸ πολλοῦ τοιοῦτόν τι πλάσμα. Εἶχεν ἀνάγκην ἀνθρώπου τινὸς ἔχοντος τὴν ἀφοσίωσιν ἅμα καὶ τὴν ἀναίδειαν τοῦ σκύλου. Ἐπεθύμει νὰ εἶναι ὡς αὐτός, βέρονος κἄνεις ἐτ γάλλους τούτικους, ἀληθῆς κύων καὶ ψευδῆς κυνικός. Ὅθεν ἡ φύσις εἶχε προλάβει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ταύτην καὶ εἶχε πλάσει τὸν Μαῦρον. Αἱ δύο αὗται φαντασίαι ἀπετέλεσαν συνοικέσιον, καλῶς ἡρμοσμένον. Ἀλλὰ τὰ καλῶς ἡρμοσμένα συνοικέσια εἶναι ἐνίοτε καὶ τὰ ἐγγύτερα πρὸς τὸ διαζύγιον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Μαῦρος δὲν εἶχεν ὠφελῆθαι ἐκ τοῦ συναλλάγματος τούτου,

ἐνῶ ὁ Σανούτος εἶχε καρπωθῆ, κατὰ τὸ φαινόμενον, πάντα τὰ κέρδη. Ἐρωτάς, πάθη, ὄργια, ἐκδικήσεις, ὀμότητες, τὰ πάντα εἶχεν ὑπηρετήσῃ ὁ Μαῦρος ὑπὲρ τοῦ Σανούτου. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ὁ ταλαίπωρος, τί ἀπέλαυσεν; Ἐπηρετήσῃ τι ὁ Σανούτος εἰς τὸν Μαῦρον, ἐμεσείτευσεν εἰς ἔρωτά τινα αὐτοῦ; Ἐρωτά; Ἄλλ' ὁ Μαῦρος οὗτος δὲν ἠγάπα τὰς λευκὰς γυναῖκας. Ἠσθάνετο ἀποστροφὴν καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς αὐτάς. Εὐτυχῶς ὑπῆρχον ἐν Βενετία πολλοὶ Αἰθιοπίδες. Εἰ δὲ μὴ, ὁ Μαῦρος θὰ ἠναγκαζέτο νὰ ἀπέχη ἄκων ἀπὸ τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ καὶ θὰ μετεμορφόυτο εἰς εὐνούχον φυλάττοντα τὸ χαρέμιον τοῦ Σανούτου. Καὶ ὑπὲρ τίνας νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀγνείαν ταύτην, εἰς τίνα νὰ τὴν ἀφιερῶσῃ; Εἰς τὸν Ἀλλάχ; Ἄλλ' ὁ Ἀλλάχ οὐχὶ μόνον δὲν συνιστᾷ τὴν παρθενίαν εἰς τοὺς πιστοὺς λατρευτάς του, ἀλλ' ἐπιτρέπει εὐμενῶς τὴν πολυγαμίαν εἰς αὐτούς. Ἄλλως δὲ, οὐδέμῃαν σχέσιν εἶχεν ὁ Μαῦρος πρὸς τὸν Ἀλλάχ. Περιέμενε ἐξ ἑαυτοῦ τὰ πάντα, καὶ οὔτε τοῦ Ἀλλάχ οὔτε τοῦ Σανούτου τὴν σύμπραξιν ἐδέχθη ποτέ. Ὁ Σανούτος τῷ εἶχεν ὑποσχεθῆ ἀμοιβαιότητα ὑπηρεσιῶν, ἀλλὰ λίαν ἐνωρίς κατενόησεν ὁ Μαῦρος ὅτι ὄφειλε νὰ ἀρκεσθῆ εἰς μόνην τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην. Διότι αὐτός ὁ ὑποσχεθεὶς τὸν προέτρεπε νὰ μὴ πιστεύῃ καθ' ὅλου τὰς ὑποσχέσεις. Καὶ ταῦτα μὲν καλῶς, οὐδ' ἀπῆτει ἀμοιβὴν τινα ὁ Μαῦρος.

Ἀλλὰ δυστυχῶς εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀνακαλύψει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ ἄλλου εἶδους ἀμοιβὴν, τὴν ἀχαριστίαν. Καὶ

εὔρη νέας Στύγας καὶ νέας Ἀχερουσίας καὶ νέα βασιανιστήρια, ὅπως ἐν τούτοις τιμωρήσῃ τοὺς δημοτικούς ἀρχοντας καὶ τὰς προϊσταμένας ὑγειονομικὰς ἀρχὰς κράτους τινός, — ἡ ἐπιτροπὴ θὰ συνεβούλευεν αὐτῷ νὰ ἔλθῃ πρὸς μικρὸν ἐν τῷ Β' δημοτικῷ Νεκροταφείῳ, κειμένῳ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως, ἐντὸς τῆς πόλεως, ἂν θέλετε, καὶ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ προσέξῃ τοῖς ἐν αὐτῷ κεκοιμημένοις, νὰ χωρήσῃ πρὸς τὸν δυτικὸν περιβάλλοντα τοῖχον καὶ νὰ ὑπερπηδήσῃ αὐτόν. Τοῦτο ἅμα πράξῃ, θὰ ἐπιτύχῃ τοῦ πεθουμένου· διότι θὰ εὑρεθῇ πρὸ εἰκόνας, ἐν μέσῳ ἀρωμάτων, ἅτινα μόνον εἰς παρομοίαν ἀπομίμησιν θαντεύου κολάσεως θὰ εὔρουσιν τὴν ἐκυτῶν θέσιν.

Εἶνε γνωστὸν πόσον δυσκόλως στεροῦνται οἱ ἔχοντες οὐχίας ἐν Ἀθήναις τῶν ἐν βόθροις κρυπτομένων ἀπομειναιρίων τῆς τροφῆς, καὶ πόσον πεισμώνως ἐπιμένουσι νὰ φυλάττωσιν αὐτὰ ἐν τοῖς λάκκοις τοῖς ἐσκαμμένοις ὅτε μὲν ὑπὸ τὰς οὐχίας, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τὰς αὐλάς, πάντοτε ὅμως παρὰ τὰ φρέατα· καὶ γνωστὸν ὁμοίως εἶνε πόσον δυσκόλως πείθονται οἱ κύριοι οὗτοι μετὰ εἰκοσάδας ἐτῶν νὰ κενώσωσι καὶ καθαρίσωσι τοὺς λάκκους τούτους. Μεθ' ὅλην λοιπὸν τὴν ἐκ τῆς δυστροπίας τῶν οἰκοδομητικῶν δυσκολίαν, ἣν εὐρίσκουσιν οἱ νυκτερινοὶ ἐργάται ἐν Ἀθήναις, — ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸν ὄπισθεν τοῦ Νεκροταφείου χῶρον θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι, οἱ σκότιοι οὗτοι ἄνδρες, ἐκτελοῦσι τὸ ἑαυτῶν καθήκον, ὅπως ὀλίγοι τῶν λοιπῶν ἐργατῶν. Διότι ἐν τῷ χῶρῳ, οὗτινος πρὸ μικροῦ ἐμνήσθη ἡ ἐπιτροπὴ, τσαυτὴν ἐκ τῆς ἀνωτέρω ὕλης ἔχουσι συντάξαι καὶ συσσωρεύσει, ὅσην οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς αὐτός θὰ ἠδύνατο νὰ καθαρίσῃ, οὐ μόνον τὸν Ἰλισσόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Κηρισσόν καὶ τὸν Ἡριδανόν καὶ εἴ τινα ἄλλα ποταμῶν ἐν αὐτῷ ἀπολύων.

Ἄν πέρυσιν ἢ προπέρυσιν ἄλλοι ἀγροὶ παρακείμενοι ἦσαν οἱ κροπούμενοι τοῦ ἐξαιρετικοῦ τούτου διὰ τὴν γεωρ-

γίαν λιπάσματος, μόνον ὁ ἐπιστάτης τοῦ Νεκροταφείου, ὁ ἱερεὺς καὶ περιούκοι τινες δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι, δεικνύοντες τὸν τόπον *ubi Troia fuit*· ἀληθῶς ὅμως σήμερον οὐδὲν ἄλλο ἐκεῖ φαίνεται ἂν μὴ χλοάζοντες ἀγροί. Ὅτι ὅμως ἐφέτος δύο ἀγροί, ὁ μὲν ἰδιωτικὸς, ὁ δὲ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, εἶνε οἱ εὐτυχεῖς προνομιοῦχοι ἐν οἷς ἐρρίφθησαν πάντα τῶν ἀποπάτων τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων τὰ περιεχόμενα, τοῦτο ὁ θελὼν δύναται ἰδίαις αἰσθήσεσι νὰ ἀντιληφθῇ ἐρχόμενος ἐν ᾧ χῶρῳ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ.

Ὁ ἰδιωτικὸς ἀγρὸς εἶνε κατακεκλυσμένος ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἐκ τῶν ἀντικειμένων τούτων τῆς ἐλληνικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, σχηματιζόντων λίμνην ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ὑφύονται νησίδρια ἐν εἴδει σωρῶν ἀμέτρητα. Καὶ ὡσάν ὁ ἀγρὸς οὗτος μόνον ἐκ πετρῶν ἀπετελεῖτο, καὶ τὰ ἀνωτέρω λιπάσματα μὴ ἤρουν νὰ βελτιώσωσιν αὐτόν, — καὶ ἄλλο εἶδος λιπάσματος, ζωϊκωτέρας ἐτι ὕλης, προσετέθη. Τὸ σκῆνωμα πτωχοῦ τινος ὄνου, ὅστις βασιανισθεὶς καθ' ὄλον τὸν μακρὸν ἢ βραχὺν βίον, ἀναπαύει ἤδη τὰ κεκμηκότα αὐτοῦ μέλη καὶ καταγίνεται, ἵνα καὶ μετὰ θάνατον φανῇ χρήσιμος τῷ ἀχαρίστῳ αὐτοῦ κυρίῳ, ὅστις καὶ θανόντα βασιανίζει ῥίφας ἐντὸς λίμνης κοπράνων.

Παρὰ τὸν ἰδιωτικὸν τούτον ἀγρὸν κεῖται ὁ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Ὁ ἀγρὸς οὗτος, παρουσιάζων εἰς μέρη πολλὰ λίμνας μικροτέρας καὶ σωροὺς περιττωμάτων, κατὰ τοῦτο διαφέρει τοῦ προπεριγραφέντος, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ φέρει ἐσκαμμένους καὶ ἀνοικτοὺς δύο τετραπλευρικοὺς λάκκους, τὸν μὲν μήκους μὲν 14 μ., πλάτους 10 καὶ βάθους 1,50, τὸν δὲ ὀλίγον μικρότερον. Τῶν λάκκων τούτων ὁ εἰς ὁ μεγαλύτερος εἶναι ἤδη πλήρης κοπράνων μέχρι τῶν χειλέων, ἀναδιδῶν ἀποφορὰν, περὶ ἧς μόνον ὁ ὄσφρανθεις δύναται νὰ μαρτυρήσῃ, ὁ δ' ἕτερος ἐτοιμάζεται ὅπως πληρωθῇ.

Κατὰ τὰ σύνορα τῶν ἀγρῶν τούτων διέρχεται ὁδὸς ἀγρο-

οὔχι μόνον ἀπλῶς, τὴν ἀχαριστίαν, ὡς καρπὸν ξηρὸν κρεμάμενον ἐπὶ θάλλοντος δένδρου, φαινόμενον ὄριμον καὶ διαλυόμενον ὡς κόνιν, ἅμα τῇ ἐπαφῇ τοῦ δακτύλου. Ἀλλὰ τὴν ἀχαριστίαν ἐκφραστικὴν, πάνοπλον, πανηγυρικὴν καὶ συνοδευμένην πομπικῶς ὑπὸ τῶν προπηλακισμῶν καὶ τῶν ὕβρεων. Ἄ, τότε ἡ κακία εἶχεν ἀρχίσει νὰ φύεται, ὡς μύκης, ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Μιρχάν. Ἡ ὑγρότης τῆς ἐκχυθείσης χολῆς παρήγαγε τοῦτον τὸν μύκητα. Δὲν ἦτο ὄριμον τὸ φυτὸν τοῦτο. Δὲν εἶχε σχηματίσει ἀκόμη σχέδιον ἐκδικήσεως. Ἀλλ' ἐνέβλεπεν ἐν αὐτῷ καὶ ἐδικαίου ἑαυτὸν διὰ τὴν μνησικακίαν του. Δὲν ἔχρηζε τῆς παρὰ τῶν ἀλλοτρίων συνειδήσεων δικαιοσύνης. Οὐδεμίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ συνηγορίαν ἐπεκαλεῖτο. Διότι περιεφρόνει πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ βαθέως ἐνστίχτου.

Ὅσον διὰ τὸν Σανούτον, οὗτος ἦτο πολλῷ δυστυχέστερος τοῦ Μαύρου. Ἐκεῖνος μὲν εἶχε παραμυθίαν ἐντὸς του, εὐρίσκειν ἁρμονίαν ἐν ἑαυτῷ, εἶχεν ἑαυτὸν σύμμαχον. Ἀλλ' οὗτος; Οὔτε τὸν Μαῦρον, οὔτε τὸν Σανούτον πλέον. Ὁ Μαῦρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἔγῃ τύψεις συνειδήσεως. Πάντα ὅσα ἔπραξεν, ἔπραξεν ὡς ὄργανον τυφλῶν, ἄμοιρον αὐτοβουλίας. Ἐθυσίασε τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Σανούτου. Ὑπέταξε τὴν θέλησίν του εἰς τὴν ἐκείνου. Ἐπραξε ταῦτα, ὡς ὁ ὑποτασσόμενος εἰς τὸ ὑπερφυσικόν, ὅπερ δὲν ἐννοεῖ καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐρευνήσῃ. Ἐν ἑλλείψει ὑπερφυσικοῦ, ὁ Μαῦρος ὑπέταχθη εἰς τὸν Σανούτον, οὐχὶ διότι δὲν τὸν ἐννόει, ἀλλὰ δὲν ἤθελε

νὰ τὸν ἐρευνήσῃ. Ἡ ἐκπληκτικὴ καὶ ὑψηλὴ σχεδὸν μανία τοῦ ἀνδρὸς τούτου τῷ εἶχεν ἐμποιήσει ἐξ ἀρχῆς βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Ὁ Μαῦρος ἦτο ἐνθερμος φύσις, περιεφρόνει τὸ καλὸν καὶ ἐπτοεῖτο πρὸ τοῦ κακοῦ. Εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ ὁ Σανούτος εἶχε λάβει κολοσσαίας διαστάσεις, ἦτο φασματικῶδες ὄραμα, ὅμοιον μ' ἐκεῖνα, ἅτινα ἐνεφανίζοντο εἰς τοὺς παιδικούς ὀφθαλμούς του, ὅτε ἡ μήτηρ του τὸν ἀνέτρεφε μὲ μύθους περὶ μελανῶν γιγάντων, ζητούντων νὰ ῥίψωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου του τὸν Μωάμεθ. Ὅτε ὁ Σανούτος τὸν ἐβεβαίωσε, ὅτι δὲν πιστεύει εἰς θεόν, ὁ Μαῦρος ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψε τὸ ἀγνωστον, ὅτι ἔλυσε τὸ μυστήριον τοῦ ἰδεώδους. Διότι ἀπὸ πολλοῦ ἐπόθει διακαῶς νὰ εὔρη ὄν τι ἀνθρώπινον ἢ ἄλλο, κατοικοῦν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἀλλαχοῦ, ὅπερ νὰ μὴ προσεβῆ τὰ κοινῶς παραδεδεγμένα, ἀλλὰ νὰ ἀναπληρῶσιν αὐτὰ δι' ἰδίων σκέψεων. Ἀλλ' ἤδη τὸ ἀγνωστον τοῦτο ἐγνώσθη, τὸ ἰδεῶδες τοῦτο ἠρευνήθη, ἐξητημίσθη καὶ διεσκεδάσθη, ὡς πᾶν ἰδεῶδες. Καὶ τότε ὁ Μαῦρος κατέστη δύσπιστος, ἀδιάλλακτος καὶ πειραματιστής. Ὁμολόγησε δὲ καθ' ἑαυτὸν, ὅτι μετὰ τοσούτων ἐτῶν σπουδᾶς ἦτο καὶ μέχρι τοῦδε τόσον ἀμαθῆς, ὅσον καὶ ὅτε ἐξῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς ἐρήμου καὶ ἀνέβη ἐπὶ τῆς καμήλου, ἥτις τὸν ἔφερε μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἐξώμοσε πᾶν δόγμα, ἀπεσκοράκισε πᾶσαν πρόληψιν καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀρχίσῃ πάλιν ἐξ ἀρχῆς.

Ἐν τούτοις ὁ ἀνθρώπος, ὅστις εἶχε φέρει τὴν ἐπιστολήν,

τική φέρουσα εἰς τὰ παρακείμενα τῶν δημοτῶν κτήματα, εἶναι δὲ μάλα διαβατική ἡ ὁδός. Αὕτη ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν ἀγρῶν τούτων περιορίζεται διὰ χάνδακος ὅσον ἡμίσεως μέτρου πλάτους καὶ ὁμοίου περιῖπου βάρους. Οὗτος ἄλλοτε μὲν ἐχρησίμευε βεβαίως πρὸς παροχέτευσιν τῶν πολλῶν τῆς βροχῆς ὑδάτων· νῦν δὲ, πληρωθεὶς ἐκ τῶν ὑγροτέρων μερῶν τοῦ ἰδιοτρόπου λιπάσματος, κεῖται ἀχρηστος· διότι ὁ ἥλιος ἐξήρανε τὰ ὑγρά ταῦτα μέρη κατὰ μικρὸν, καὶ παρεκώλυσε τὴν περαιτέρω αὐτῶν ῥοήν, καταστρέψας οὕτω τὸ ἔργον τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀπέναντι ὄριου τῆς ὁδοῦ, κατὰ τὸ μέρος ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ἐνθα αἱ ἀκαθαρσίαι εἶναι ἀφθονώταται, ὑπάρχει φρέαρ ξηρὸν βαθύτατον, οὗ τὸ στόμιον κεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ μέρους τούτου ἐνεθύμησε τῇ περιπλανωμένῃ ἐπιτροπῇ τὰ ταξίδια τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ τὴν διὰ τῆς Σκύλλης καὶ Χαρύβιδος διάβασιν. Καὶ ἐφαντάσθη αὕτη ὅτι οἱ τὴν νύκτα ἐκεῖθεν ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῶν τολμῶντες νὰ ἐπανακάμψωσι, κινδυνεύουσι διπλοῦν κίνδυνον· ἢ τούτέστιν νὰ πέσωσιν εἰς τὴν δίνην τῆς Χαρύβιδος, ἢ νὰ περιπλακῶσιν εἰς τοὺς πλοκάμους τῆς Σκύλλης. Καὶ πράγματι, ὅσα ἡ φαντασία παρέστησε τῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν προκειμένων, ἐβεβαίωσαν πολλοὶ τῶν παρακολουθούτων παροίκων, διηγηθέντες ὅτι ἄνθρωποι ἔπεσαν ἐν τῷ φρέατι. Τὴν ἀλήθειαν τούτων οὔτε ἐξετάζει ἡ ἐπιτροπή.

Παρατηρεῖ δὲ μόνον ὅτι, ἐξ ὅσων ἤκουσε παρὰ τε τοῦ ἐπιστάτου τοῦ νεκροταφείου, παρὰ τε τοῦ ἱερέως καὶ παρὰ περιοίκων τινῶν, αἱ ἐκεῖ λίμναι τῶν δυσωδιῶν μεγεθύνονται ἐν γνώσει τῆς ἀστυνομίας. Πολλὰκις παρ' αὐτῶν παρεκλήθη ἡ ἀστυνομία, καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν ἔτι διευθυντοῦ, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἄρσεως τοῦ δεινοῦ, ὅπερ ἀναγκάζει πάντας μὲν τοὺς κατοίκους νὰ φεύγωσι μακρὰν ἅμα τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, τοῦ δὲ φύλακος τοῦ νεκροταφείου νὰ ἀφήνωσιν αὐτὸ

ἐρημον· ἀλλ' ἡ ἀρχὴ πάντοτε ἐκάφευσε, ἐπειποῦσα βεβαίως· βοᾶτε, τοῦτο γὰρ ὑμῖν ἴδιον. Καὶ τοῦτο, πιθανώτατα, διότι ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία δὲν εἶχεν ἔτι κατορθώσῃ νὰ μεταφέρῃ μέχρις αὐτῆς, τὸ κατὰ τὸ 1854 τυπωθὲν βιβλίον, οὗ ἐπιγραφή «Συλλογὴ ἀστυνομικῶν διατάξεων».

Μετὰ τὴν μικρὰν καὶ ἀσθενεστάτην περιγραφὴν τῆς λίμνης ταύτης τῶν ἀνθρωπίνων περιττωμάτων, ἡ ἐπιτροπὴ ἐρωτᾷ ἤδη τὴν ἐταιρίαν, ἀλλὰ μετ' αὐτῆς καὶ πάντα κάτοικον τῶν Ἀθηνῶν· Πῶς εἶναι δυνατόν εἰς ἀπόστασιν 300—500 μ. ἀπὸ τῆς κυρίως πόλεως, παρὰ δλόκληρον συνοικίαν, ἐν ἧ κατοικοῦσιν ἄνθρωποι, οὐχὶ λεπτοί, ἀλλὰ ἐργατικοί, ἐργατικώτατοι, ἐν χώρῳ κειμένῳ μέσῳ διαφόρων κτημάτων καλλιεργούμενῳ ὑπὸ ἐνοικούντων ἀνθρώπων, παρὰ τὰ ὅρια ὁδῶν μάλα συχναζομένων ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ ὀπισθεν ὑπὸ νεκροταφείου συνηθέστατα ὑπὸ ἀνθρώπων ἐτισκεπτομένου, — πῶς εἶναι δυνατόν ἡ Ἀρχὴ νὰ ἐπιτρέπῃ παρομίας — ἔστω ἀσχημίας· πῶς δὲ ἡ Ἀστυνομία, ἢ ἡ τὰ τῆς ὑγείας τῆς πόλεως διαπεπιστευμένη ὑγειονομικὴ ἐξουσία, ἐν γνώσει οὖσαι, κατὰ τὰς ἐκθέσεις τῶν περιοίκων, δὲν παρεκώλυσαν αὐτάς; Παρακαλεῖ δὲ ἐκ τῶν προτέρων νὰ μὴ ἐπιμείνῃ ὁ θελήτων νὰ ἀποκριθῇ, λέγων ὅτι, τὰ κόπρανα καὶ τὰ θνησιμαῖα ζῶα, ἐρρίφθησαν ἐκεῖ πρὸς λίπανσιν τῶν ἀγρῶν, — ἀπόκρισιν ἄλλως, ἧτις εἶναι καθ' ἑαυτὴν φοβερὰ· διότι ἡ ἐπιτροπὴ εὐρίσκει τὴν ποσότητα τῶν ἐκεῖ συλλεγεῖσθαι ἀκαθαρσιῶν τόσο μεγάλην, τὸν δὲ τρόπον τῆς συλλογῆς τόσο ἐκτακτον πρὸς λίπανσιν, — ἀφοῦ φυλάττονται ἐν λάκκοις μεγάλοις, — ὥστε οὐδὲ πρὸς στιγμὴν θὰ ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ, — ἂν καὶ ὁμολογῇ ὅτι ἐλάχιστα εἶναι δεινὴ περὶ τὰ γεωργικά, — ὅτι ἡ ἀφθονία ἐκεῖ τῶν ἀνθρωπίνων περιττωμάτων ἐχύθη ἐκεῖ πρὸς βελτίωσιν τῆς νεότητος τοῦ χρώματος τῶν ἀγρῶν.

(Ἔπεται συνέχεια)

κατέβη εἰς τὸν θάλαμον καὶ τὴν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Σανουῦτον. Οὗτος δὲ τὴν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνω :

«Φίλιππὸς μοι κόμη,

Σὰς γράφω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ πλοίου μου. Πλέω ἀντικρὺ τῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὀλίγα μίλια μακρὰν τῆς Πάτμου, ὅθεν ἀνεχώρησα σήμερον.

Εἶχον ἀπέλθει εἰς Πάτμον, ἵνα ἀνακαλύψω τι περὶ τοῦ γνωστοῦ προσώπου. Εἶχον μάθει ὅτι εὐρίσκετο ἐν Πάτμῳ.

Ἐπεσκέφθην τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, περιφημον καὶ ἀρχαιότατον ἴδρυμα. Ἐνοτούτοις οἱ μοναχοὶ οὗτοι καυχῶνται ὅτι εἶναι αὐτόνομοι, ὅπερ ἄδικον. Θὰ τοῖς ἐπιτρέψῃτε, φίλιππὸς μοι κόμη, νὰ ἀπολαύσωσιν ἐπὶ μακρὸν ἔτι τῆς αὐτονομίας των, ἀφοῦ ἔχετε ἐκστρατεύσει μὲ τοσοῦτον ἰσχυρὸν στόλον, ὡς ἤκουσα; Συγχωρήσατέ μοι τὴν παρέκβασιν ταύτην, καὶ κατωτέρω θέλω ἐπανέλθει εἰς τὸ πρόσωπον περὶ οὗ πρόκειται. Εἶναι δικαιοσύνη νὰ ἀρχώσιν οἱ μοναχοὶ πολιτικῶς μιᾶς νήσου ἐν τῇ Ἀνατολῇ; Εἰς τί χρησιμεύουσιν οἱ στρατοὶ καὶ οἱ στόλοι τῆς Βενετίας, ὅτε τὰ παράλια καὶ αἱ νῆσοι τῆς Μεσογείου ἔχουσιν ἄλλη ἄλλον δεσπότην; Πῶς δυνάμεθα νὰ θαλασσοκρατῶμεν, ὅταν δὲν ἀρχώμεν τῶν νήσων καὶ παραλιῶν; Ὀμιλήσατε περὶ τούτου μὲ τὸν ἀγαθὸν Πέτρον Ζιάννην; Τί σὰς εἶπεν; Εἶμαι περιεργὸς νὰ μάθω τοῦτο. Πρὸς τί λοιπὸν ἐξεστρατεύσατε καὶ τὴν φορὰν ταύτην, ὅταν θὰ ἀναγνωρίσητε προνόμια ἐδῶ καὶ ἐ-

κεῖ; Καὶ μάλιστα προνόμια εἰς τοὺς καλογήρους τῆς Γραικικῆς ἐκκλησίας. Μεταφέρατε ἐκ τῶν νήσων τοῦ Ἀδρια ἐκατοντάδας τινὰς Βενεδικτιῶν καὶ σπειράτε τους εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Τοῦτο θὰ ἦτο καλόν. Εἰ δ' ἄλλως ἐπιβάλετε εἰς τοὺς βαθυπώγωνας τούτους τράγους τῆς Ἀνατολῆς νὰ μνημονεύωσι τὸν Πάπαν ἐν ταῖς τελεταῖς αὐτῶν. Ἄν ὅμως δὲν συναινῶσι, καταλύσατε τὴν ἀλλόκοτον ταύτην δημοκρατίαν τῶν ῥάσων τὴν φυτρώσασαν παραδόξως εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Δὲν μᾶς ἀρκοῦσι τοσαῦτα ἄτοπα καὶ παράδοξα, ὅσα μένουσιν εἰσαεὶ ἀνερμήνευτα παρ' ἡμῖν; Μᾶς εἶλεπε προσέτι καὶ ἡ ἀλλόκοτος αὕτη δημοκρατία τῶν καλογήρων! Ἄλλ' ἀρκούντως ἐξετάθην περὶ τούτου.

Ἐπανερχομένη δὲ εἰς τὸ προκειμένον, σὰς πληροφορῶ ὅτι δὲν εὗρον τὴν ζητούμενην, ὅπως κατ' ἀρχὰς ἠλπισα. Ἄλλ' ἂντ' αὐτῆς ἐγνώρισα μοναχόν τινα, ὅστις τὴν εἶχε γνωρίσει. Μ' ἐπληροφόρησε δὲ οὗτος ὅτι πρὸ δύο ἐτῶν ἦτο τῷ ὄντι ἐν Πάτμῳ αὕτη καὶ εἶχεν ἐνδύθῃ τὸ σχῆμα τῆς μοναχῆς. Ἄλλ' αἰφνιδίως πρῶταν τινὰ ἐφόρεσε πάλιν τὰ κοσμικὰ ἐνδύματα καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Πάτμου. Ὡς ἔμαθε, μοι εἶπεν ὁ μοναχὸς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς μικρᾶς Ἀσίας, εἰς χωρίον τι, οὗ τὸ ὄνομα δὲν εἰζεύρει, καὶ κατ' ἄλλους μὲν ζῆ αὕτη εἰσέτι, κατ' ἄλλους δὲ, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πιθανοτάτη γνώμη, ἀπέθανεν. Ὡστε, ἂν τοῦτο ἀληθεύῃ, συγχωρήσατέ την, φίλιππὸς μοι, καὶ μὴ ἀνησυχεῖτε πλέον περὶ αὐτῆς. Δὲν αἰσθάνομαι οὐδὲ τὴν δύναμιν νὰ σὰς συλληπηθῶ. Αἱ φίλαι καὶ αἱ ἐρω-